

véve rajtam áll, lemondani a szállítás egy részéről s tehát nincs joga a társaságnak engem eltiltani attól, hogy leszállva a nyugati p. u.-nál, az oktagonig gyalog menjek s csak onnan kezdve vegyem újra igénybe a fuvarozást. Hogy ez nincs megengedve, ebből újra az látszik, hogy a magánjogi szabályok csak cum grano salis jöhetnek alkalmazásba. Más aztán az, hogy az ügyviteli rendelkezések tökéletlensége folytán a társaság e tilalomnak ép oly kevéssé tud gyakorlati érvényt szerezni, mint pl. annak a tilalomnak, hogy az átszállójegyet kiszállás után ne adják oda másnak. Ez már csak bizonyítás kérdése, amelynek könnyű vagy nehéz volta az elvi kérdés szempontjából közömbös.

Jogirodalom.

Dr. Hantos Elemér: A pénz problémája Középeurópában. Budapest, 1925., Tébe. A kiváló szerzőt a Nemzetek Szövetségének Közgazdasági Bizottsága még 1924. április havában felkérte egy emlékirat kidolgozására a pénzinfláció hatásairól. Ez az emlékirat a mult év őszén készült el és az 1914—1924. évek között lefolyt évtized megfigyeléseit öleli fel. A jelen könyv kiegészíti az emlékiratot az újabb eseményekkel s megtoldja szerzőnek a középeurópai valutaközösségre vonatkozó tervével, amelyet az emlékirattal együtt nyújtott át a Nemzetek Szövetségének. A hatalmas problémátömeget a mű rendkívül átnézetes és lucidus módon hat fejezetben tárgyalja. Az I. fejezet általános áttekintést ad a pénzérték leromlásáról és állandósulásáról Középeurópában, a II. fejezet leírja az infláció lefolyását Német-, Lengyelországban, Ausztriában és nálunk, a III. fejezet az infláció hatásait vizsgálja a pénzérték-telenedésre, az árszínvonal emelkedésére, a termelésre, a jövedelemmegoszlásra és a fogyasztásra, a IV. fejezet ismerteti az egyes államok (Csehország, Németország, Ausztria, Magyarország, Lengyelország, Jugoszlávia és Románia) törekvéseit a valuta stabilizálása irányában és rámutat e kísérletek közös irányelveire, az V. fejezet foglalkozik Középeurópa visszatérésével az aranyvalutához, végül az utolsó fejezet tartalmazza a középeurópai valutaközösség tervét és annak megokolását. A művet igen érdekes táblázatok és statisztikai és irodalmi adatok egészítik ki, amelyek a függelékben vannak csoportosítva.

Jogi szempontból legnagyobb érdekű a valutaközösség tervével foglalkozó VI. fejezet, amely a tiszta valutáris államszövetség gondolatán alapul és azt kartellált jegybankok alakjában óhajtja megvalósítani. A kartellben résztvevő jegybankok mindegyike bizonyos terület felett, mint kizárólagos működési körzet felett rendelkeznek. A jegyforgalom nagyságát tárgyi alapon állapítanak meg: érckészlet, devizaállomány, bankszerű fedezet alapján. Az ellenőrzés céljából a bankok tartoznának egymással havonként közölni, mennyi új bankjegyet hoztak forgalomba, mennyit váltottak be és a többi bank jegyeiből mennyi folyt be hozzájuk. Fizetéseképtelenség vagy háboru esetében a központi szerv az illető

állam nála elhelyezett nemesfémkészletét elsősorban a többi banknál lévő leromlott értékű bankjegyek beváltására fordítaná. Alapul az aranyvaluta gondolata szolgál, de készfizetésre csak kritikus esetekben kerülne a sor, s csak akkor kellene, a központnak a nála elhelyezett tartalékokat elővenni, s ezeknek kimerültével a kartell a szorult helyzetbe jutott bankkal szemben meg is szűnt volna. Normális viszonyok közt a fölös idegen bankjegyek kicserélése áruk, szolgáltatások és hitelek útján menne végbe és a bankok fémtartalékai rendes funkciójukat teljesítenék, vagyis tartalékban maradnának. Az első lépés a cél felé a szerző szerint megtörtént akkor, amikor a stabilizációt Jugoszlávia és Románia kivételével egész Középeurópa 1924-ben már megvalósította; a második lépés volna közös pénzegység választása; a harmadik és döntő lépés végül volna a valuták szerves kapcsolatba hozása, amely a valutákat úgy a standardvaluták ingadozásaitól, mint a kereslet és kínálat hatásától függetlenítené, amire éppen az említett kartellmegállapodás szolgálna. Most, amikor az új pénzegység megválasztásának nehéz feladata előtt állunk, rendkívül megszívlelésre méltó az az éleselméjű francia terv is, amellyel szerző tanulmányát befejezi, s amely alkalmas arra, hogy Európa reformálásra szoruló valutáit a tizedesrendszer alapján közös nevezőhöz juttassa. A terv részleteire nézve utalunk *Hantos* könyvére, aminthogy általában is melegen ajánlhatjuk annak tanulmányozását nemcsak a közgazdának, hanem a jogásznak is, aki a valorizáció problémáival viaskodva, a sötétben tapogatózik, amíg annak gazdasági háttérét ebből a mély gondolatokban bővelkedő és a kérdésem szuverén módon uralkodó műből meg nem ismerte. M.

Dr. Darvai Dénes: Der Begriff „Recht“. 1924. A szerző kiadása, 178 oldal. Darvai könyve a jog fogalmáról elsősorban új filozófiai meg-alapozás és csak az új világszemléletbe való behelyezés eredményeként kapjuk azt, amit a jogrendről mondani akar. A joggal is csak annyiban foglalkozik, hogy ontológiai alapokon vizsgálja a jog fogalmát, azt kutatja, hogy mi az a létező valami, amit jognak, objektív jognak nevezünk; nincs figyelemmel arra, hogy mi a keletkezése a jognak, mennyiben és mikor értékes a jog, hogy minő célokat szolgál, mik a szociális összefüggései és így tovább. Őt csak az érdekli, hogy mit jelent az az ouison: jog.

Darvai filozófiáját panlogizmusnak lehetne nevezni. Sőt, ha e megjelölés mögött nem volna valami értékcsökkentő, azt mondanám, hogy az ő rendszere neoscholastikus rendszer. De túlhalad a panlogizmuson is, mert mindenben a per excellentiam objektívát látja.

A pozitívista világfelfogás és pozitívista jogfilozófia reakciója az, amit Darvai könyvében olvasunk. Tisztult nézeti tiltakoznak az ellen, hogy az empirikus valóságban keresse az abszolút értékeket, formai eredményei azonban abszolútumokat adnak. Rendszere egyrészt a Husserl-féle *intencionalizmusnak*, másrészt a Meinong-féle *objektívizmusnak*, a *tárgyelméletnek* (Gegenstandstheorie) továbbfejlesztése.

Azt tanítja, hogy a Husserl-féle *intencio* csak egy szűkkörű esete a Darvai által „tencióknak“ elnevezett mindent felölő jelenségnek. Az a fenomenológiai tény ugyanis, hogy eszmélésünkben bennfoglaltatik egy bizonyos idegen dolog, amely az eszmélésekkel egybeolvad (Husserl!) nemcsak az eszmélésekre, nemcsak az emberi tudatokra áll, hanem általában minden jelenségre. Ez az idegen dolog a lelki, a fizikai, quasi-fizikai folyamatokban különböző módon foglaltatik benn és annak a folyamatokkal

való egybenővése más és más lehet. Anélkül, hogy ehelyütt bővebben kiterjeszkednék Darvai tencionális elméletére, azt kívánom leszögezni, hogy Darvai szerint a jogi egységek a *jogszabályadás folyamatában foglalt ilyen idegen dolgok, amelyek bizonyos tencióval kapcsolódnak a folyamathoz*. Jogi egység Darvai szerint több van, ilyen mindenekelőtt a *jogi norma*, amely az „előírásoknak” alfaja. Szemben az erkölcsi normával, amely abszolút és posztulatív, a *jogi norma relativ és pozitív*. Más jogi egység például az *indikálás*, amely ahhoz, hogy jogi egységgé legyen, szintén relativ és pozitív alakot kell, hogy öltjön. A jogi egységeket Darvai nem sorolja fel kimerítően. Minden nem szemléletes (intelligibilis) folyamat jogi egységet rejt magában, amennyiben ez a folyamat az adresszátushoz, mint szabadon cselekvő lényhez, bizonyos fajta tencionálitással fordul és e lény cselekvésének relativ és pozitív ethikai szükségyszerűsége (jogi norma) indikációt, lehetetlenné tevést stb. ad. Szükséges azonban az is, hogy bizonyos specialis jellemvonása legyen a jogi egységeket létesítő folyamatoknak. Ilyen speciális jelleg három van. Az első az, hogy célokat követő és megvalósító emberek cselekvéseiről legyen szó. A második az, hogy az a hatalom, amelynek módjában van hátrányt (Übel) létesíteni a címzettel szemben, szuverén legyen és végül az, hogy a jogi hatalomnak, amely szuverenitással rendelkezik, erkölcsi jogosultsága legyen arra, hogy a következményeket alkalmazza.

Darvai rendszerének *objektivitása* ott jelentkezik, hogy a jogi egységeket létesítő folyamatoktól, habár a jogi egység ezekben a folyamatokban tentionaliter bennfoglaltatik, maga a jogi egység fogalmilag függetlenül megvan. A jogegység fogalma ontológiai lét, tekintet nélkül arra, hogy az emberi elme azt felismeri-e. A jogi egységek épügy léteznek, mint a logikai, erkölcsi, esztétikai egységek és léteznek akkor is, ha az ezeket felismerő, emberi ész értelem és érzés soha meg sem lett volna.

Látnivaló, hogy a munka elsősorban a filozófus munkája és ezért inkább a filozófushoz, mint a jogászhoz szól. Darvinnak jogfogalmi meghatározása is tehát a filozófia eredményeinek helyességétől függ. A kritika a túlzott objektivizmust és a messzire vitt tentionalizmust érintheti. Ami a jog fogalmával kapcsolatos eredményeket illeti, érdemül tudom be, hogy a sokat vitatott normatant, a jog szempontjából is egészen új világitásba helyezi, s hogy nincs tekintettel a „Sein” és „Sollen” kategóriáira és a normákból teljesen kiküszöböli az akarás folyamatát. Evvel elkertülte azt a sziklát, amelyen például Somlónak és Radbruchnak metafizikájára nézetem szerint hajótörést szenvedett. Végös eredménye azonban a jólmisert erkölcsi elismerési tanokkal mutat nagy rokonságot. Ez az eredmény viszont nem szükségszerű következménye filozófiai kiindulásának, úgy hogy alapos átgondolás után biztosabb talajon nyugvó meghatározáshoz is, vezethet Darvai új elméletébe helyezett meghatározása a jog fogalmának.

Ez esetben azonban valóban elmondható az, hogy könnyebb bírálatot gyakorolni, mint nagyot alkotni. Darvai munkája igen jelentős alkotás. Már formai megjelenése is, habár talán túltömör, de a logikai gondolatok tökéletes sora, mely nagy élvezetet okoz az olvasónak. Gondolataiban a továbbfejlesztés lehetőségének számtalan csirája nyugszik. Nemcsak a jogfogalomnak és evvel kapcsolatban a jogrendnek, hanem az egész világregndnek új, messzire elnyúló perspektíváját nyitja meg előttünk.

Dr. Kende Ernő.

Legújabb könyvek.

Dr. Tury Sándor Kornél: Az u. n. mérlegvalódisági elméletéről. A „Magyar Jogi Szemle” különnyomata.